

Høringsuttalelse fra IOGT

Åpningsdager for salg av alkoholholdig drikk mv.

Vi takker for muligheten til å delta i denne høringen. IOGT i Norge arbeider for å forebygge rusproblemer og øke aksepten for å ikke drikke. Vi har nærmere 4 000 medlemmer, og er i stor vekst. Vi er en ruspolitisk organisasjon som driver en rekke ulike rusforebyggende tiltak, et utstrakt sosialt arbeid, og en rekke tilbud til rusavhengige og vanskeligstilte. Les mer på iogt.no.

Vår hoveduttalelse om det utsendte forslaget er:

Vi tror ikke forslaget vil medføre dramatiske økninger i alkoholforbruk og -skader, men er allikevel bekymret for konsekvensene for sårbare grupper av økt tilgjengelighet til alkohol i høytidene. Vi vil derfor fraråde å åpne for alkoholsalg fra Vinmonopolet dager før helligdager. Vi er imidlertid enige i at det er liten grunn til å opprettholde forbudet mot alkoholsalg på valgdager.

Mange bekker små

De siste tiårene har vi sett en lang rekke mindre liberaliseringer av alkoholloven, eller håndhevingen av denne. Hver enkelt oppmykning har isolert sett begrenset innvirkning på alkoholforbruket og skadene, men sett under ett innebærer de stadige oppmykningene av regelverket en betydelig liberalisering av alkoholpolitikken.

Som eksempler vil vi nevne:

- Siden 1980 har vi sett en tredobling i antall skjenkesteder, og en kraftig økning i andelen skjenkesteder med bevilling for gruppe 3.
- Antall Vinmonopolutsalg har økt fra 87 i 1980 til 289 i 2014
- Prisen på alkoholholdig drikk har blitt redusert med mellom 27 % (øl og vin) og 39 % (brennevin) relativt til nordmenns kjøpekraft i perioden 1998 til 2011.
- Etter 1999 har Vinmonopolet gradvis gått over fra salg over disk til selvbetjening.
- Rusbrus ble tillatt solgt i dagligvarebutikker i 2003
- Tax free-salg ved ankomst ble innført på flyplasser i 2005
- Privat import av alkoholholdig drikk ble tillatt i 2009

I tillegg diskuteres fjerning av bevillingsperioden på fire år, gårdssalg, opphevelse av forbudet mot drikking på offentlig sted og andre små skritt. Unntak fra denne utviklingen er fjerning av sterkøl fra

dagligvarebutikkene i 1993 og noe økte alkoholavgifter de siste årene (se blant annet Arbeids- og Sosialdepartementet, 1996, Sirius, i.a. og Vinmonopolet i.a.).

Vårt poeng er å vise at en lang rekke oppmykninger av politikken som enkeltvis har liten betydning for alkoholforbruk og skader, til sammen kan bidra til en kraftig økning i alkoholforbruket. Vi mener derfor at det, ut fra et folkehelseperspektiv, er grunn til å være skeptisk til ytterligere liberaliseringer av alkoholloven.

Nordmenns drikkemønster og salgsdager

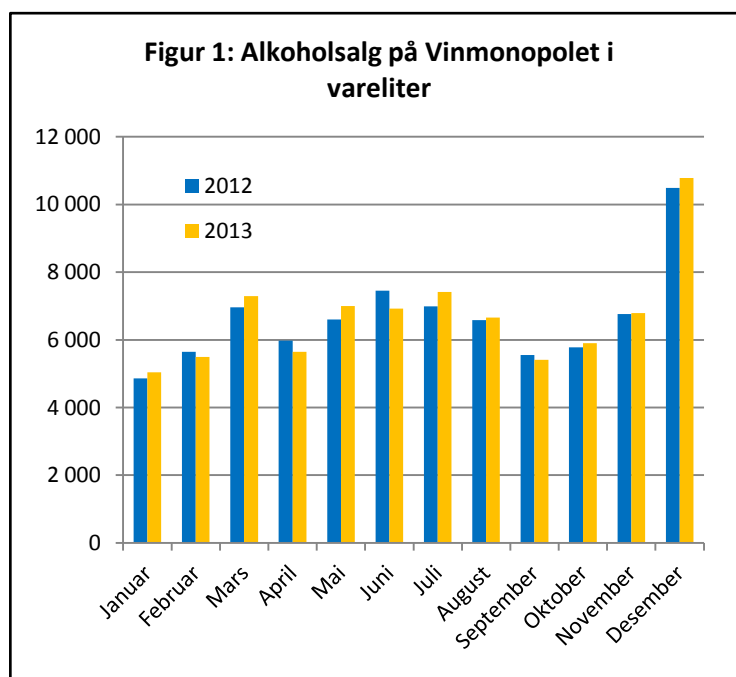
Nordmenns alkoholforbruk er ikke konstant. Det svinger opp og ned avhengig av ukedager, høytider og årstider. Horverak og Bye (2007) fremhever blant annet drikking i helger og høytider som et sentralt kjennetegn ved norsk drikkekultur.

Disse svingningene ser vi også i Vinmonopolets salgsstatistikk. Salget er suverent høyest i desember, og lavest i januar. I tillegg kommer topper rundt påsken og jevnt høy omsetning om sommeren (se figur 1).

I en såkalt "normaluke" på vinteren selger Vinmonopolet over fem ganger mer på fredager enn på mandager. Salget på fredag og lørdag er høyere enn salget hele resten av uka til sammen. Dette mønsteret går igjen nesten hele året. Unntakene er nettopp påska, langhelger i mai, 17. mai, pinse, sommerferien og til jul. Da er salget høyere enn normalt.

Salget av alkohol er altså høyest i forkant av helligdager og fridager. Dager da mange er hjemme med barna, og dager vi vet nordmenn har et svært høyt alkoholforbruk.

Åpning for salg av alkohol på Vinmonopolet dagen før helligdager vil utvilsomt innebære at noe av salget ganske enkelt forflytter seg, men vi frykter at vi i tillegg vil se en økning i salg og forbruk i disse høykonsum-periodene, og at økningen i hovedsak vil skje blant personer med et høyt alkoholforbruk.

Tabell 1: Alkoholsalg på Vinmonopolet i vareliter etter ukedag, normaluke vinter, avrundet

Ukedag	Vareliter
Mandag	90 000
Tirsdag	120 000
Onsdag	150 000
Torsdag	250 000
Fredag	500 000
Lørdag	250 000
Totalt	1 360 000

Sårbare grupper

Formålet med å ha stengte Vinmonopol dagen før helligdager er nettopp for å dempe alkoholforbruket disse dagene, og begrense impuls kjøp.

Vi tror de aller fleste Nordmenn klarer å planlegge alkoholforbruket sitt slik at de rekker å handle inn tilstrekkelig vin og sprit i forkant av høytidene. Vi tror stengte Vinmonopol dagen før helligdager først og fremst begrenser alkoholforbruket til de som ikke klarer å planlegge hvor mye de skal drikke – de som ville gått tom for vin og sprit før stengetid klokka 18 julaften eller påskeaften.

Vi vet fra flere studier (se blant annet Rossow, 2011) at alkoholforbruket blant storforbrukerne og personer med et risikofylt alkoholforbruk i stor grad påvirkes av alkoholpolitikken som føres. Eksempelvis fant Øyvind Horverak (2004) en økning i brennevinsforbruket blant mannlige storforbrukere av brennevin, og en økning i vinforbruket blant storforbrukere av Vin etter etableringen av Vinmonopol i Trysil.

SIRUS har også beregnet at mellom 5 og 14 prosent av barn bor sammen med foreldre med et risikofylt alkoholkonsum (Lauritzen, Rossow og Moan, 2010).

Dette innebærer at forslaget på den ene siden vil gjøre det litt enklere å handle alkohol for de fleste nordmenn, men på den annen side at høytidene kan bli preget av mer fyll og vonde opplevelser for en svært sårbar gruppe barn. Vi mener at hensynet til den siste gruppa bør veie tyngst.

Med vennlig hilsen

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær
IOGT i Norge

Hanne Gade Ringdal
Leder
IOGT i Norge

Kontakt:

IOGT i Norge Torggata 1, 0181 Oslo 23 21 45 80

iogt@iogt.no

iogt.no

Kilder:

Arbeids- og Sosialdepartementet, 1996: Ot.prp. nr. 7 (1996-97). [Tilgjengelig på: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/asd/dok/regpubl/otprp/19961997/otprp-nr-7-1996-97-/2.html?id=298980>]

Horverak, Ø. og Bye, E. K. (2007): Det norske drikkemønsteret. [Tilgjengelig på: http://sirus.no/filestore/Import_vedlegg/sirusrap.2.07.pdf]

Horverak, Ø. (2004): Da Vinmonopolet kom til Trysil. En evaluering. [Tilgjengelig på: http://www.sirus.no/filestore/Import_vedlegg/sirusrap.3.04.pdf]

Lauritzen, G., Rossow, I. og Moan, I. S. (2010): Konsekvenser av foreldres rusmiddelmissbruk for barn og unge [Tilgjengelig på: http://sirus.no/Konsekvenser+av+foreldres+rusmiddelmissbruk+for+barn+og+unge.E2x322-8_Bp77BFv3TR9D6CJ1K1ynNdVPL28nMhPLZB9MtIY05hRHG0t.ips]

Rossow, I. (2011): Regulering av pris og tilgjengelighet på alkohol. [Tilgjengelig på: <http://www.sirus.no/Regulering+av+pris+og+tilgjengelighet+p%C3%A5+alkohol.d25-SMRfO3y.ips>]

Sirus, i.a: Sirus' rusmiddelstatistikkdatabase - RUSSTAT. [Tilgjengelig på: <http://statistikk.sirus.no/sirus/>]

Vinmonopolet i.a: Dette er Vinmonopolet – Våre butikker og vareutvalg. [Tilgjengelig på: <http://www.vinmonopolet.no/artikkel/om-vinmonopolet/dette-er-vinmonopolet/v%C3%A5re-butikker-og-v%C3%A5rt-vareutvalg>]

Vinmonopolet i.a: Dette er Vinmonopolet – Vinmonopolets historie. [Tilgjengelig på: <http://www.vinmonopolet.no/artikkel/om-vinmonopolet/dette-er-vinmonopolet/historie/vinmonopolets-historie>]

Vinmonopolet i.a: Salgstall. [Tilgjengelig på: <http://www.vinmonopolet.no/artikkel/om-vinmonopolet/salgstall>]

Salgstall for "normaluke" på vinteren har vi fått gjennom e-postkorrespondanse med Vinmonopolet.